

Aluehallintovirasto

Työsuojeluvalvonta Etelä-Suomessa 2015

Raportti Etelä-Suomen aluehallintoviraston
työsuojelun vastualueen toiminnasta

Johtaja Kaarina Myyri-Partanen
Apulaisjohtaja Kirsi Häkkinen
Viestintäasiantuntija Virpi Saarinen

Työsuojelun vastualue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

13.6.2016

Sisällys

1. Johdanto.....	2
2. Valvonnan toteutuminen, havainnot ja tulokset	3
2.1. Yhteydenotot ja asiakasaloitteinen valvonta	5
2.1.1. Yleistä asiakasyhteydenotoista	5
2.1.2. Työsyynnän valvonta	5
2.1.3. Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun valvonta	6
2.1.4. Kuormituksen valvonta.....	7
2.1.5. Työtapaturmien tutkinta.....	7
2.1.6. Ammattitautien tutkinta.....	8
2.2. Viranomaisaloitteinen valvonta: Työelämän pelisäännöt.....	9
2.3. Viranomaisaloitteinen valvonta: Työurien pidentäminen	13
2.3.1. Työolomittareiden käyttö valvonnassa.....	17
2.4. Valtakunnallisiin hankkeisiin osallistuminen	18
2.5. Toiminnasta tehdyt kantelut ja muistutukset	18
3. Muu toiminta	19
3.1. Viranomaisyhteistyö	19
3.2. Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö.....	19
3.3. Kansainvälinen yhteistyö	20
4. Resurssit ja niiden suuntaaminen	21

1. Johdanto

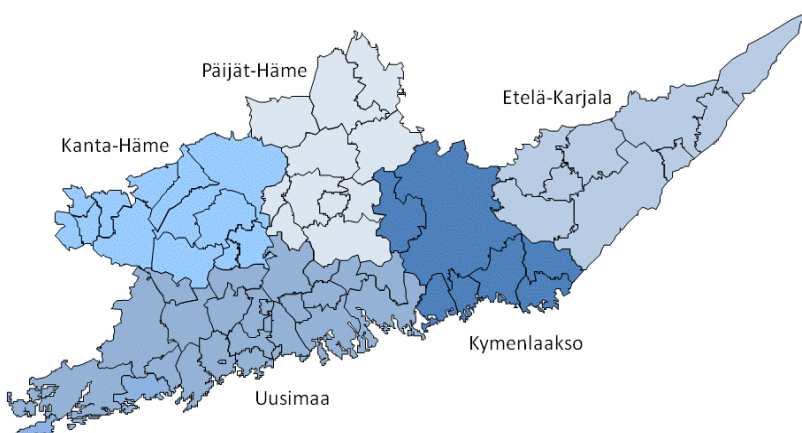
Tässä raportissa kuvataan Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen toimintaa vuonna 2015. Raportissa kerrotaan, miten valvontaa suunnattiin, millaisia tuloksia sillä saatiin ja millaisia havaintoja valvonnassa tehtiin koskien työelämän säädösten noudattamista.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston (ESAVI) työsuojelun vastuualue toimii alueellisena työsuojeluviranomaisena. Se valvoo, että työnantajat noudattavat työelämän lainsäädäntöä ja että työ on mahdollisimman terveellistä ja turvallista. Keskeisiä valvottavia lakeja ovat mm. työturvallisuuslaki, työterveyshuoltolaki, työaikalaki, ulkomaalaislaki ja tilaajavastuulaki. Vastuualueen toimintaa ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto. Aluehallintovirasto tarjoaa vastuualueelle tilat ja virastopalvelut.

Vastuualueen toimialue on Uudenmaan, Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan maakunnat (kuva 1). Alueella on noin 121 000 työpaikkaa ja 1,1 miljoonaa työntekijää. Työsuojelun vastuualueen henkilöstöön kuuluu keskimäärin 180 työntekijää. Näistä 30 on valtakunnallisissa tehtävissä tilaajavastuutarkastajina.

Työsuojelun vastuualueen tehtävät

- Työsuojeluvalvonta
- Neuvonta asioissa, joita valvomme
- Vakavien työtapaturmien tutkinta ja ehkäisy
- Ammattitautien tutkinta ja ehkäisy
- Asiantuntijaviranomaisena työrikostapausten esitutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä
- Markkinavalvonta
- Tilaajavastuulain valvonta (koko Suomessa)

Kuva 1: ESAVI:n työsuojelun vastuualueen toimialue

2. Valvonnan toteutuminen, havainnot ja tulokset

Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee neljäksi vuodeksi kerrallaan työsuojelun vastuualueiden toiminnan tavoitteet runkosopimuksella. Toimintavuosi 2015 oli nelivuotisen runkosopimuskauden (2012–2015) viimeinen vuosi. Valvonnan yhteiskunnallisena tavoitteena oli tällä runkokaudella, että työolot turvallisuudellaan ja terveydellään tukevat pitkiä työuria, ja että työelämässä noudatetaan reiluja pelisääntöjä. Seuraava kuva kertoo, mitä kunkin tavoitteen saavuttamiseksi valvottiin:

Tavoite: Työurien pidentäminen	Tavoite: Työelämässä noudatetaan reiluja pelisääntöjä
<ul style="list-style-type: none"> • Asiakasväkivallan uhka • Haitallinen häirintä • Muu psykososiaalinen kuormitus • Käsien tehtävät nostot • Toistotyö • Työtapaturmien torjunta • Työterveyshuolto • Kemikaalit • Sisäilma 	<ul style="list-style-type: none"> • Harmaa talous <ul style="list-style-type: none"> • Työsuhteen minimiehtojen valvonta • Työnteko-oikeudettoman työvoiman käyttö • Tilaajavastuuvelvoitteiden laiminlyönti • Tunnistekortti ja veronumero (rakennusala) • Kulkulupatietojen säilyttäminen • Työsuhdevalvonta <ul style="list-style-type: none"> • Vuokratyövoiman valvonta • Määräaikaisten työsuhteiden valvonta • Työaika

Vastuualue tekee valvontaa viranomaisaloitteisesti ja asiakasaloitteisesti eli yhteydenottojen perusteella. Viranomaisaloitteinen valvonta suunnataan riskitoimialoille sosiaali- ja terveysministeriön kanssa solmitun tulossopimuksen mukaisesti. Valvonta toteutettiin perustamalla tiimejä ja hankkeita, joilla valvonta suunnattiin seuraaville aloille:

• Alkutuotanto • Energiahuolto • Ilmailu • Kappaletavarateollisuus • Kauppa • Kiinteistöhuolto (ml. talotekninen kunnossapito ja isännöinti) • Korjaamo-, kunnossapito- ja huoltopalvelut	• Koulutus • Kuljetus • Majoitus- ja ravitsemisala • Merenkulku ja ahtaus • Prosessiteollisuus • Rakennusala • Sosiaali- ja terveysala • Toimihenkilövaltaiset alat • Ympäristöhuolto

Tarkastuksia tehtiin vuoden aikana yhteensä 11 158. Asiakasyhteydenottoja vastaanotettiin yhteensä 16 450. Useimmissa yhteydenotoissa kysyttiin neuvoja ja ohjausta.

Asiakasyhteydenotoista 440 johti asiakasaloitteiseen tarkastukseen. Lisäksi osa yhteydenotoista siirrettiin vihjetietona viranomaisaloitteiseen valvontaan. Seuraavissa taulukoissa on esitetty valvonnan keskeisiä tunnuslukuja runkokauden neljältä eri vuodelta.

Valvonnan lukuja vuosilta 2012–2015				
	2012	2013	2014	2015
Tarkastukset	8 361	9 865	10 292	11 158
Tarkastuksista viranomaisaloitteisia	7 876	8 698	9 568	10 718
Tarkastuksista asiakasaloitteisia	495	1 167	724	440
Asiakasyhteydenotot (alla aiheittain)	21 140	24 078	18 000	16 450
Työsuhdeasiat	13 099	14 475	11 750	10 450
- työsuhdeasioista syrjintään liittyviä	(173)	(196)	(226)	(288)
Työolosuhteet	7 235	8 764	5 450	5 400
- työolosuhteet rakennusalalla	*	*	(1 450)	(1 800)
- häirintä tai psykososiaalinen kuormitus	*	*	(1 000)	(1 000)
Kirjalliset neuvonta-, tulkinta- tai valvontapyyntöt	806	839	800	600
Toimenpiteet				
Toimintaohjeet	15 447	16 034	18 409	18 202
Kehotukset	1 415	2 050	1 710	2 222
Käyttökiellot	12	10	25	17
Velvoittavat päätökset	79	93	105	85
Esitutkintailmoitukset poliisille	146	165	158	135
Tutkitut tapaturmat ja ammattitaudit				
Tutkitut työtapaturmat	254	439	439	429
Tutkitut ammattitautiepäilyt	68	44	23	33

Taulukko 1. Valvonnan lukuja vuosina 2012–2015 (ESAVI)

*) Ei tilastoitu vuosina 2012 ja 2013.

Ilmoitukset poliisille esitutkintaa varten	2012	2013	2014	2015
Työturvallisuusrikos tai -rikkomus	84	71	75	74
Työaika-suojelurikos tai -rikkomus	20	31	25	13
Työsyrjintä	26	26	25	20
Luvattoman ulkomaisen työvoiman käyttö tai työnantajan ulkomaalaisrikkomus	5	17	25	25
Muut ilmoitukset	11	20	8	3
Yhteensä	146	165	158	135

Taulukko 2: Ilmoitukset poliisille esitutkintaa varten vuosina 2012–2015 (ESAVI)

2.1. Yhteydenotot ja asiakasaloitteinen valvonta

2.1.1. Yleistä asiakasyhteydenotoista

Vastuualueelle tuli viime vuonna yhteensä 16 450 asiakasyhteydenottoa. Näistä 10 450 liittyi työsuhdeasioihin ja 5 400 työolosuhteisiin. Kokonaisuutena asiakasyhteydenottojen määrä on vähentynyt viime vuosina, joskin tarkemmasta tiedonkeruusta ja laskentatavan muutoksesta johtuen luvut eivät kaikilta osin ole yhteismitallisia.

Asiakasyhteydenottoja työsuojelun vastuualue vastaanotti puhelimitse, sähköpostitse, asiakaskäynteinä sekä vähenevissä määrin myös kirjeitse. Ulkomaisten asiakkaiden käynnit lisääntyivät aiemmasta. Vastuualueen päivystys oli vuonna 2015 organisoitu neljälle aihepiirille mukaiselle palvelulinjalle: työsuhdeasiat, työympäristöasiat, rakennusalan työympäristöasiat ja ns. työhyvinvointiasiat, joka sisältää häirintä-, syrjintä- ja psykososiaalisen kuormituksen kysymykset. Puhelimitse annettava palvelu oli tarjolla arkisin virka-aikana klo 8–16.15. Vuonna 2015 asiakasyhteydenottojen hoitamiseen osallistui vastuualueella lähemmäs 70 asiantuntijatarkastajaa.

Työsuojeluviranomaisen päivystystoiminnassa korostuu neuvonta: tarkastajat antavat niin työntekijä kuin työnantaja-asiakkaillekin täsmällistä ja ajantasaista neuvontaa ja ohjeistusta työlainsäädäntöön liittyvissä kysymyksissä. Asiakkaat voivat tehdä päivystävälle tarkastajille myös valvontapyyntöjä, jolloin päätetään tapauskohtaisesti mahdollisesti tehtävistä valvontatoimenpiteistä.

Asiakasyhteydenottojen aiheet ovat vuodesta toiseen olleet pääsääntöisesti melko samanlaisia, joskin uudet säädökset ja uutiskynnyksen ylittäneet työelämään liittyvät tapaukset yleensä nostavat hetimitään kysyntää ko. asioista. Työsuhdeasioissa asiakkaita kiinnostaa työsuhteen päättämiseen, lomauttamiseen sekä palkkaukseen ja palkanmaksuun liittyvät aiheet. Työympäristöasioissa taas tiedustellaan hyvin laajalla kirjolla erilaisista työturvallisuuteen liittyvistä säädöksistä sekä työnantajan vastuista käytännön työtilanteissa. Yksittäisistä aiheista tiedusteltiin runsaasti mm. sisäilma-asioista ja asbestisäännöksistä.

Alla on kerrottu tarkemmin työsyryntään, työssä esiintyvään häirintään ja kuormitukseen liittyvistä asiakasyhteydenotoista ja valvonnasta sekä tapaturmien ja ammattitautien tutkinnasta.

2.1.2. Työsyryntän valvonta

Työsuojelun vastuualueelle tuli vuoden 2015 aikana 288 työsyryntää koskevaa yhteydenottoa: puheluita, sähköposteja ja asiakaskäyntejä. Määrä kasvoi viime vuodesta noin 50:llä. Kasvua voivat selittää mm. uuden yhdenvertaisuuslain voimaantulo ja työsuojeluviranomaisen tunnettuuden lisääntyminen syryntän valvojana.

Kirjallisesti tuli vireille 137 syryntätapausta. Tyypillistä on, että yhteydenottaja haluaa vain neuvoja yhdenvertaisuuslain tulkinnasta tai ohjeita siitä, miten asiaa kannattaa työpaikalla käsitellä, mutta ei halua viranomaisen ryhtyvän valvontatoimenpiteisiin.

Terveystilaan perustuvat syrjäytäkemukset (117 kpl) ovat vuodesta toiseen tavallisin yhteydenoton syy. Suurin osa ilmoituksista koski tilanteita, joissa työnantaja oli päättänyt palvelussuhteen ja työntekijä epäili tämän johtuvan sairauspoissaoloista. Toiseksi yleisin syrjäytäperuste oli kansalaisuus, alkuperä tai kieli (44 kpl). Yhteydenotot koskivat yleensä alipalkkausta, epäasiallisia työaikoja, vähimmäistason alittavia työsuhteen ehtoja tai muutoin loukkaavaksi koettua käyttäytymistä.

Tarkempaa tietoa syrjinnän valvonnasta saa raportista [Syrjinnän kiellon valvonta Etelä-Suomessa vuonna 2015](#).

Syrjinnän kiellon valvonta lukuina vuonna 2015

- **288 yhteydenottoa** liittyen syrjintään työelämässä
- **137** syrjintätapausta **tuli vireille**
- **40** tapauksessa vireille tullut **asia ei antanut aihetta valvontaan**, ja siitä tehtiin käsittelyratkaisu
- **101 tarkastusta** yhteydenottojen perusteella
- **33** tarkastuksessa työnantajalle annettiin **toimintaohje**
- **20** tapauksessa tehtiin **ilmoitus poliisille** epäilystä työsyryntärikoksesta

2.1.3. Häirinnän ja epäasiallisen kohtelun valvonta

Häirintään liittyviä yhteydenottoja tuli vastuualueelle vuonna 2015 yhteensä 719. Edellisenä vuonna määrä oli 542, mutta kasvua selittää eniten häirintään liittyvien yhteydenottojen entistä tarkempi kirjaaminen.

Yhteydenottojen sisältö on pysynyt hyvin samanlaisena vuodesta toiseen. Yhteydenottoja kokee häirintää useimmiten esimiehen taholta. Häirintätekoina esiintyy kaikkia työsuojeluvalvonnassa häirintänä pidettyjä tekoja. Näitä ovat esimerkiksi toistuva uhkailu, pelottelu, ilkeät ja vihjailevat viestit, väheksyvät ja pilkkaavat puheet, työnteon jatkuva perusteeton arvostelu ja vaikeuttaminen, maineen tai aseman kyseenalaistaminen, työyhteisöstä eristäminen, seksuaalinen häirintä ja työnjohto-oikeuden väärinkäyttö. Häirintää kokeneiden työntekijöiden lisäksi yhteydenottajissa oli muun muassa työsuojeluvaltuutettuja, luottamusmiehiä ja työnantajan edustajia.

Useimmissa yhteydenotoissa kysyttiin neuvoja tilanteen käsittelyyn työpaikalla. 93 tapauksessa yhteydenottaja teki asiassa valvontapyynnön. Näissä tapauksissa valvonnan tarve arvioitiin kirjallisten selvitysten pohjalta. 53 tapauksessa asian katsottiin edellyttävän tarkastusta.

Tarkastusten tuloksena annettiin toimintaohjeita häirintään liittyen yhteensä 19 tapauksessa. Toimintaohjeita annettiin useimmiten siksi, että työnantaja ei ollut ryhtynyt toimenpiteisiin saatuaan tiedon työntekijän kokemasta häirinnästä tai epäasiallisesta kohtelusta. Toimintaohjeita annettiin myös tapauksissa, joissa työntekijän kokemaa häirintäasiaa oli käsitelty työpaikalla, mutta työnantajan toimenpiteet häirinnän poistamiseksi eivät olleet riittäviä. Lisäksi monessa tapauksessa toimintaohje annettiin jonkin muun syyn kuten haitallisen kuormituksen takia.

Kolmessa tapauksessa ilmeni työnantajan toiminnassa huomattavia laiminlyöntejä, ja syntyi perusteita epäillä työturvallisuusrikosta. Nämä tapaukset ilmoitettiin poliisille esitutkintaa varten.

Tarkempia tietoja häirinnän valvonnasta saa raportista [Häirinnän valvonta Etelä-Suomessa vuonna 2015](#).

Häirinnän valvonta lukuina vuonna 2015

- **719 yhteydenottoa** liittyen häirintään tai muuhun epäasialliseen kohteluun
- **93** tapauksessa asiakas täytti valvontapyyntölomakkeen, eli **asia tuli vireille**
- **47** tapauksessa vireille tullut **asia ei antanut aihetta valvontaan**, ja siitä tehtiin käsittelyratkaisu
- **53 tarkastusta** yhteydenottojen perusteella
- **19** tarkastuksessa työnantajalle annettiin **toimintaohje tai kehoitus häirinnästä**
- **3** tapauksessa tehtiin **ilmoitus poliisille** epäilystä työturvallisuusrikoksesta

2.1.4. Kuormituksen valvonta

Kuormituksen valvonta sisältää seuraavien asioiden valvonnan: häirintä ja epäasiallinen kohtelu psykososiaalinen kuormitus, väkivallan uhan hallinta, toistotyö sekä nostot ja siirrot. Näistä aiheista yhteydenottoja tuli selvästi eniten häirinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta sekä psykososiaalisesta kuormituksesta. Toistotyöstä sekä nostoista ja siirroista tuli vain yksittäisiä yhteydenottoja.

Psykososiaaliset kuormitustekijät tarkoittavat esimerkiksi työn sisältöön ja järjestelyihin sekä työyhteisön sosiaaliseen toimivuuteen liittyviä tekijöitä. Ne voivat kuormittaa haitallisesti, jos ne on mitoitettu väärin, niitä on hallittu puutteellisesti, tai ne esiintyvät epäsuotuisissa olosuhteissa.

Psykososiaaliseen kuormitukseen liittyviä yhteydenottoja tuli vastuualueelle vuoden aikana yhteensä 338. Yhteydenottojen aiheiden kirjo oli hyvin laaja. Muun muassa seuraavista aiheista tuli toistuvasti yhteydenottoja:

- ongelmat työpaikan vuorovaikutuksessa ja ilmapiirissä
- työn jaksotukseen liittyvät ongelmat erityisesti vuorotyössä
- työn määrään ja henkilöstömitoitukseen liittyvät ongelmat erityisesti sosiaali- ja terveysalalla

Lisäksi monessa häirintään liittyvässä yhteydenotossa selvisi, että taustalla oli varsinaisen häirinnän sijaan kuormitustekijöitä, kuten epäselvästi määriteltyjä tehtäviä ja vastuita, huonoa tiedonkulkua tai esimiestyön puutteita.

2.1.5. Työtapaturmien tutkinta

Vastuualue tutki vuonna 2015 yhteensä 429 vakavaa työtapaturmaa. Työtapaturmatutkinnassa selvitettiin tapahtumien kulku ja työtapaturmaan johtaneet syyt sekä mahdollisuudet estää samankaltaisten tapaturmien toistuminen. Tutkinnassa tuli esille, että vaarojen tunnistaminen ja

arviointi, toimenpiteiden toteutus sekä tarkkailu ja seuranta ovat kokonaisuutena haaste työpaikoilla. Yleisimmät ongelmat teollisuuden tapaturmien torjunnassa ovat koneturvallisuudessa esiintyvät puutteet. Rakennusalalla tapaturmia aiheuttavat eniten telineturvallisuuden puutteet ja putoamiset. Osa tutkituista tapaturmista ilmoitettiin valvontalain mukaisesti poliisille esitutkintaa varten.

2.1.6. Ammattitautien tutkinta

Vastuualue tutki vuonna 2015 yhteensä 33 ammattitautiepäilyä. Lisäksi ammattitauti-ilmoitusten perusteella tehtiin astmaepäilyjen johdosta 99 puhelin- tai sähköpostiselvitystä. Näissä selvitettiin, miten työnantaja on parantanut työntekijän työoloja tai poistanut ongelmat. Lisäksi 17 tapausta vietiin viranomaisaloitteista valvontaa tekeville tiimeille, jotka tarkastivat kyseisen työpaikan työoloja.

Ammattitautien tutkinnalla on lisätty työpaikkojen tietoisuutta altisteista ja saatu aikaan parannuksia työolosuhteisiin. Erityisesti pienissä yrityksissä altisteet tunnetaan heikosti, riskien arviointeja ei ole osattu tehdä eikä suojautumisen ole aina ollut asianmukaista.

Kosteus- ja homevaurioiden aiheuttamat astmaepäilyt ovat lisääntyneet. Työtilojen korjaus- ja huoltotarve tulisi tunnistaa riittävän ajoissa, jotta sisäilmasta johtuvat sairaudet voitaisiin välttää. Tämä on iso haaste työnantajille. Osassa sisäilmaan liittyvistä tarkastuksista on ollut mukana työterveyslääkäri ja kiinteistön huollosta ja korjauksista vastaava taho.

Myös ihotaudeista tuli useita ilmoituksia. Uutena ilmoitusten aiheena oli viemärisukituksen aiheuttamat ihoaltistumiset. Myrkytyksiä ja liuotinainealtistuksia ei juuri enää esiinny.

Tärinäsaairauksia on opittu paremmin tunnistamaan ja ilmoittamaan ammattitautina tai ammattitautiepäilynä. Meluvammat ovat pääosin vanhoja altistumisia, ja niissä tutkintaa tarvitaan harvoin.

Kaikkiaan ammattitauti-ilmoituksia tuli vastuualueelle 452, joista kolmannekseen suunnattiin valvontaa tai muita toimenpiteitä. Niissä tapauksissa, joissa toimenpiteisiin ei ryhdytty, oli usein kyse siitä, että altistuksen seuraukset eivät olleet vakavia tai että työoloihin ei voida vaikuttaa.

2.2. Viranomaisaloitteinen valvonta: Työelämän pelisäännöt

Työelämän pelisääntöjen valvontaa kohdennettiin erityisesti harmaan talouden torjuntaan. Tavoitteena oli varmistaa, että työnantajat noudattavat työsuhteen vähimmäisehtoja etenkin ulkomaisen työvoiman osalta, ja että tilaajat käyttävät alihankintatyössä sellaisia yrityksiä, jotka ovat huolehtineet yhteiskuntavelvoitteistaan. Lisäksi valvottiin työaika-asioita: sitä, että työpaikalla on olemassa työaikakirjanpito, että työaikalain ylitöiden enimmäismäärää ei ylitetä, ja että kuljettajien ajo- ja lepoajoista annettuja säädöksiä noudatetaan.

Työelämän pelisääntöjen noudattamista valvottiin erityisesti teollisuudessa, kiinteistönhuollossa, kaupanalalla, majoitus- ja ravitsemisalalla, merenkulussa, alkutuotannossa sekä kuljetus- ja rakennusalalla. Lisäksi sitä valvottiin toimihenkilöiden työoloihin suunnatuissa tarkastuksissa. Ulkomaisen työvoiman käyttöä valvottiin yllä luetelluilla toimialoilla ja lisäksi myös vihjetiedon perusteella toimialariippumattomasti.

Vastuualue on valvomillaan aloilla pystynyt vaikuttamaan valvottujen työsuhtesäädösten noudattamiseen. Erityisesti muutos on ollut havaittavissa aiemmin ongelmallisiksi koetuilla aloilla, joihin valvonta on kohdennettu muutaman vuoden mittaisilla hankkeilla tasaisin välein. Esimerkiksi vuokratyöyrityksissä vastuualue pystyi saavuttamaan selkeän parannuksen valvonnan ja onnistuneen sidosryhmäyhteistyön avulla.

Valvonnan onnistumisista huolimatta työsuhteiden minimiehdossa ja ulkomaisen työvoiman käytössä on edelleen runsaasti puutteita. Erityisesti osa lyhyen elinkaaren yrityksistä pyrkii mittaamaan hyödyn nopeasti, eikä edes yritä noudattaa voimassa olevia lakeja ja asetuksia koskien työsuhteen vähimmäisehtoja.

Tilaajavastuuvalvonnassa on havaittu, että erityisesti rakennusalan ja teollisuuden yritykset ovat hoitaneet selvitysvelvollisuutensa selvästi aiempia vuosia paremmin. Valvonta on vaikuttanut myös ajo- ja lepoaikasäädösten noudattamiseen, mutta silti niitä rikotaan yhä toistuvasti taloudellisen edun saavuttamiseksi.

Seuraavalla sivulla oleva taulukko esittää työelämän pelisääntöjen valvonnan lukuina.

Työelämän pelisääntöjen valvonta lukuina			
Valvottava asia	Valvontakohteita yhteensä	Kohteet, joissa asia oli kunnossa*	
Harmaan talouden torjunta:			
Työsuhteen vähimmäisehdot <ul style="list-style-type: none"> • Työaikakirjanpito • Työajan tasoittumisjärjestelmä • Työvuoroluettelo • Palkkalaskelman antaminen • Yleissitovan työehtosopimuksen noudattaminen • Vuosilomakirjanpito 	824	478	58 % (= kunnossa olevien osuus kaikista valvontakohteista)
Ulkomaisen työvoiman käyttö: <ul style="list-style-type: none"> • Työnteko-oikeus Suomessa • Työsuhteen vähimmäisehdot 	279 390	235 272	84 % 70 %
Tunnistekortti ja veronumero	895	657	73 %
Tilaajavastuu	1 846	702	38 %
Työsuhdevalvonta:			
Työsuhteen vähimmäisehdot <ul style="list-style-type: none"> • määräaikaisen työsuhteen perusteet • palkkalaskelman antaminen • selvitys työnteen keskeisistä ehdoista (eli yleensä työsopimus) • yleissitovan työehtosopimuksen noudattaminen 	838	679	81 %
Työaika <ul style="list-style-type: none"> • Työaikakirjanpito • Työajan tasoittumisjärjestelmä • Työvuoroluettelo • Työntekijöiden ylityökertymät 	1 808	1 343	74 %
Ajo- ja lepoajat	308	54	18 %

Taulukko 3. Työelämän pelisääntöjen valvonta lukuina vuonna 2015 (ESAVI)

*) Näissä kohteissa asia on ollut kunnossa viimeisellä kohteeseen tehdyllä tarkastuksella.

TYÖSUHTEEN VÄHIMMÄISEHTOJEN noudattamista valvottiin sekä osana harmaan talouden torjuntaa että ns. tavallista työsuhdevalvontaa.

Harmaan talouden torjumiseksi valvontaa kohdistettiin niille toimialoille, joissa tiedetään olevan eniten laiminlyöntejä. Vähimmäisehtoja valvottiin eri toimialojen tarkastuksilla ja ulkomaalaisvalvonnan vihjetietoihin perustuvassa valvonnassa.

Työsuhdevalvontaa kohdistettiin vuonna 2015 erityisesti merenkulkuun, alkutuotantoon, majoitus- ja ravitsemisalalle sekä kuljetusalalle. Lisäksi työsuhteen vähimmäisehtoja valvottiin toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla toimialaluokitukseen katsomatta. Eniten puutteita havaittiin majoitus- ja ravitsemisalalla sekä kuljetusalalla. Työsuhdeasioissa on havaittavissa ongelmien

keskittymistä tietyille aloille, joissa työnantajien vaihtuvuus on suurta (esim. osa majoitus- ja ravitsemisalasta – erityisesti pienet kohteet), sekä uusille, nouseville aloille (esim. ICT-ala). Monesti näissä kyse on työnantajan tietämättömyydestä työsuhteen vähimmäisehtojen suhteen, mutta myös tietoista sääntöjen rikkomista esiintyy. Kaikkiaan työsuhtevelvoitteiden noudattamisen voidaan kuitenkin todeta olevan keskimäärin melko hyvällä tasolla.

ULKOMAISEN TYÖVOIMAN KÄYTTÖÖN liittyvää valvontaa suunnattiin niille toimialoille, joissa on paljon ulkomaista työvoimaa: rakentaminen, ravintola-ala, kiinteistöjen siivous, kauppa ja logistiikka. Tarkastuksilla valvottiin erityisesti seuraavia asioita:

- Työsuhteen vähimmäisehdot:
 - Työnantaja noudattaa yleissitovaa työehtosopimusta
 - Työntekijöille on annettu palkkalaskelma
 - Työnantaja pitää tehdyistä työtunneista työaikalain mukaista työaikakirjanpitoa
 - Työpaikalla on työvuoroluettelo, jos työaika ei ole säännöllinen
- Työnantaja on varmistanut, että ulkomaisilla työntekijöillä on työnteko-oikeus Suomessa
- Työnantaja säilyttää tiedot ulkomaisista työntekijöistä ja työnteko-oikeuksien perusteista
- Ulkomainen yritys on asettanut lähetetyille työntekijöille edustajan Suomeen

Ulkomaisten työvoiman käyttöä valvottiin laajasti noin 550 tarkastuksella. Näiden lisäksi ulkomaisten työvoiman käyttöön liittyviä asioita on tarkastettu muiden työsuojelutarkastusten yhteydessä. Tarkastukset tehtiin pääosin vihjetietojen perusteella.

Ulkomaisten työntekijöiden työnteko-oikeus tarkastettiin yhteensä 279 tarkastuksella. Työntekijöiden työnteko-oikeudessa havaittiin puutteita 44 tarkastuksella ja tietojen säilyttämisessä 147 tarkastuksella.

Ulkomaisten työntekijöiden työsuhteen vähimmäisehtojen toteutumista valvottiin yhteensä 390 tarkastuksella. Puutteita havaittiin 118 tarkastuksella. Merkittäviä puutteita oli erityisesti kiinteistöjen siivouksen ja ravintola-alan valvontakohteissa. Tulokset ovat samankaltaisia kuin vuonna 2014. Tosin valvontahavaintojen mukaan tilanne näyttää jonkin verran parantuneen vuosilomakirjanpidon ja yleissitovan työehtosopimuksen mukaisen vähimmäispalkkauksen noudattamisen osalta.

Tarkastushavaintojen perusteella ulkomaalaisvalvonnan valvontakentässä ongelmat keskittyvät työsuhteen vähimmäisehtoihin eli palkkaukseen ja työaikoihin sekä niiden kirjauksiin. Puutteita oli myös palkallisten vuosilomien antamisessa. Tapaukset, joissa oli syytä epäillä työsyrijintää tai kiskonnantapaista työsyrijintää kansalaisuuden, etnisen alkuperän tai kielen perusteella, ilmoitettiin poliisille esitutkintaa varten.

VERONUMEROLLISIA TUNNISTEKORTTEJA valvottiin 657 rakennustyömaalla. Näillä työmailla kaikilta työntekijöiltä tarkastettiin henkilötunniste ja sen tiedot. Tarkastettuja työntekijöitä näillä työmailla oli yhteensä 3 843, joista 318 työntekijällä oli puutteita tunnistekorteissa.

Tunnistekorttien ja veronumeroiden valvontaa tehtiin myös yhteistarkastuksina poliisin, verohallinnon sekä Eläketurvakeskuksen kanssa. Esimerkiksi Helsingissä tehtiin poliisin kanssa yhteistarkastuksia 63 työmaalle, joista 10 työmaalle kirjoitettiin rangaistus määräys. Kanta-Hämeessä tehtiin poliisin kanssa yhteistarkastuksia 15 työmaalle, joista poliisi kirjoitti 9 sakkoa.

Veronumeroiden henkilötunnisteiden valvonta on tuottanut tulosta: vielä vuonna 2011 tunnistekorteissa oli puutteita tai ne puuttuivat kokonaan 25 %:lta työmaalla kohdatuista työntekijöistä. Vuonna 2015 vastaava luku oli vain 8,3 %. Valvonta on vähentänyt rakennustyömailta ns. pimeän työvoiman käyttöä. Tämä näkyy Tilastokeskuksen laatimista tilasoista, joissa on verrattu rakennuslupa-alueella maksettujen ja verottajalle ilmoitettujen palkkojen määrää suhteessa työvoimaan.

TILAAJAVASTUULAIN valvontaa suunnattiin vuonna 2015 rakennuslupa-alueella, teollisuuteen sekä logistiikan, palvelualueiden ja alkutuotannon toimialoille. Myös muille toimialoille suunnattiin tarkastuksia lähinnä saatujen vihjetietojen perusteella. Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue valvoo tilaajavastuulain noudattamista koko Suomen alueella.

Tilaajavastuuvalvonnassa havaittiin, että selvitysvelvollisuuden näkökulmasta kunnossa olevia kohteita oli selvästi aiempia vuosia enemmän joka kokoluokan yrityksissä ja erityisesti rakennusalan ja teollisuuden aloilla. Tämä on myös selkeästi laskenut käynnistyneiden laiminlyöntimaksuprosessien määrää aiemmista vuosista. Yhtenä syynä kunnossa olevien kohteiden lisääntymiseen on ollut pitkäjänteinen ja tuloksellinen valvonta erityisesti rakennuslupa-alueella, millä on selvästi ollut vaikuttavuutta valvontatuloksiin. Toinen merkittävä tekijä on sidosryhmien aktiivisuus ja monissa tapauksissa myös sopimustekniset seikat, joiden myötä tilaajavastuu.fi-palvelu on lyönyt läpi muillakin toimialoilla kuin rakentamistoiminnassa.

Kuitenkin tietoisuus tilaajavastuulaista on edelleen joillakin toimialoilla heikkoa, ja tilaajavastuulaki mielletään usein monesti ainoastaan rakennuslupa-alueen koskeväksi asiaksi.

Tilaajavastuutarkastajat ovat vuoden 2015 aikana osallistuneet aktiivisesti viranomaisyhteistyön kehittämiseen yhteistarkastusten toteuttamiseen erityisesti poliisin, verohallinnon, Tullin, Eläketurvakeskuksen, Rajavartiolaitoksen sekä AVI:n alkoholitarkastajien kanssa. Tilaajavastuulain valvonnan organisoiminen yhden työsuojelun vastuualueen erityistehtäväksi on mahdollistanut tehokkaan ja tasalaatuisen valvonnan valtakunnallisesti.

TYÖAIKALAIN noudattamista valvottiin erityisesti merenkulussa, kuljetusalalla, kaupan alalla, toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla, korjaamo-, kunnossapito- ja huoltopalvelukohteissa sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Lisäksi sitä valvottiin toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla toimialaluokitukseen katsomatta.

Suurimpia puutteita työajan hallinnassa havaittiin edelleen kuljetusalalla sekä majoitus- ja ravitsemusalalla. Toimihenkilökenttään suunnatussa valvonnassa havaittiin edelleen puutteita liukuvan työajan käytössä. Ongelmia esiintyy myös uusilla aloilla, joissa välttämättä työnantajat eivät ole edes tietoisia työajan seurannan velvoitteista. Vanhoilla vakiintuneilla aloilla, joissa järjestäytymisaste on korkea, työaikalain velvoitteiden noudattaminen on melko korkealla tasolla.

Merkittäviä ylityösäädösten rikkomisia ei valvonnassa havaittu. On kuitenkin huomioitava, että kaikki tehty työ ei näy työaikakirjanpidossa – harmaa työ tulee valvonnassa näkyviin vain, jos työpaikan edustajat nostavat asian esille.

AJO- JA LEPOAIKAVALVONNAN keskeisenä tavoitteena on työntekijöiden kuormittumisen ehkäisy ja liikenneturvallisuuden varmistaminen. Lisäksi valvonnan tavoitteena on torjua harmaata taloutta. Valvonnalla pyritään varmistamaan, että yritykset noudattavat ajo- ja lepoaikasäädöksiä sekä moottoriajoneuvon kuljettajien työaikasäädöksiä siten, että säädöksiä rikkomalla työnantajat eivät saavuta taloudellista hyötyä tai kilpailuetua.

Ajo- ja lepoaikavalvonnassa tarkastettiin yhteensä 93 301 kuljettajatyöpäivää noin 330 eri yrityksessä. Ajo- ja lepoaikojen noudattaminen oli kunnossa 48 %:lla, ajopiirtureiden käyttö 55 %:lla ja tietojen säilyttäminen 95 %:lla tarkastetuista yrityksistä. Valvonnan myötä kunnossa olevien osuus on selvästi noussut neljän viime vuoden aikana, ja monet työnantajat ovat itse ryhtyneet seuraamaan säännösten noudattamista. Kuitenkin edelleen ajo- ja lepoaikasäädöksiä rikotaan toistuvasti taloudellisen edun saavuttamiseksi.

2.3. Viranomaisaloitteinen valvonta: Työurien pidentäminen

Työurien pidentämiseen tähdättiin valvomalla seuraavia asioita: työterveyshuolto, kemikaalien turvallinen käyttö, tapaturmien torjunta, kosteus- ja homeongelmat sekä työn kuormitustekijät kuten väkivallan uhka, häirintä, käsin tehtävät nostot ja siirrot sekä toistotyö. Valvontaa tehtiin kaupan alalla, koulualalla, majoitus- ja ravitsemusaloilla, sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa, rakennusaloilla, logistiikka-aloilla, energia- ja kiinteistöhuollossa, alkutuotannossa sekä ympäristöhuollossa.

Työn haitallista kuormitusta ehkäistiin keskittymällä erityisesti seuraavien asioiden valvontaan: väkivallan uhan hallinta, häirintä ja epäasiallinen kohtelu, psykososiaalinen kuormitus, toistotyö sekä nostot ja siirrot. Työurien pidentämistavoitteessa työn psykososiaalisten kuormitustekijöiden hallinnalla on yhä suurempi merkitys. Yksittäisistä kuormitustekijöistä erityisesti häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat jo hyvin tunnettuja työpaikoilla, ja niillä on kyseisten asioiden käsittelyyn toimivia käytäntöjä. Yksittäiset häirinnän kokemukset ovat monesti johtuneet monesta muusta työpaikan kuormitustekijästä kuin varsinaisesta häirinnästä. Systemaattisesti tehdyllä ja oikein kohdennetulla valvonnalla voidaan nostaa työpaikkojen tietoisuutta psykososiaalisen työympäristön riskien hallinnasta ja näin edistää työturvallisuutta.

Työurien pidentämiseen tähtäävä valvonta lukuina

Valvottava asia	Valvontakohteet	Kohteet, joissa asia oli kunnossa*	
Väkivallan uhan hallinta	1 619	1 345	83 %
Häirintä ja epäasiallinen kohtelu	1 248	1 112	89 %
Psykososiaalinen kuormitus	1 018	752	74 %
Käsin tehtävät nostot ja siirrot	1 796	1 572	86 %
Toistotyö	433	323	75 %
Työtapaturmien torjunta	2 112	1 713	81 %
Kemikaaliriskit	1 044	673	64 %
Kosteus- ja homeongelmat	270	209	77 %
Työterveyshuolto	2 429	1 733	71 %

Taulukko 4. Työurien pidentämiseen tähtäävä valvonta lukuina vuonna 2015 (ESAVI).

*) Näissä kohteissa asia on ollut kunnossa viimeisellä kyseiseen kohteeseen tehdyllä tarkastuksella.

VÄKIVALLAN UHAN HALLINNAN valvontaa suunnattiin erityisesti kaupan alalle, merenkulkuun, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, koulutuslalle sekä majoitus- ja ravitsemisalalle. Pääosin säädösten noudattamisen voidaan todeta olevan kohtalaisen hyvällä tasolla. Eniten korjattavaa ilmeni sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä majoitus- ja ravitsemisalalla. Neljän viime vuoden aikana perinteisissä työpaikoissa, joissa uhka on katsottu ilmeiseksi, on väkivallan uhan hallinta alkanut olla paremmin kunnossa. Samaan aikaan joillakin aloilla työn luonteen muutokset ovat tuoneen uudenlaista väkivallan uhkaa. Esimerkiksi asiakkaan kotona tehdyn työn yleistymisen on tuonut väkivallan uhan ilmeiseksi tilanteisiin, joissa sen hallinta on vaikeampaa kuin kiinteillä työpaikoilla.

HÄIRINTÄÄ JA EPÄASIALLISTA KOHTELUA koskevien säädösten valvontaa kohdennettiin erityisesti kaupan alalle, sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä koulutuslalle. Lisäksi sitä valvottiin toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla monilla eri toimialoilla. Valvontahavaintojen perusteella yhä useammalla työpaikalla alkaa olla sovitut toimintatavat häirintätapausten käsittelemiseksi. Työpaikoilla myös toimitaan niiden mukaisesti yhä useammin. Eniten korjattavaa ilmeni koulutuslalla, jossa puutteita oli erityisesti siinä, että työpaikoilla ei tunnettu häirinnän hallintaan ja ehkäisyyn liittyviä ohjeistuksia.

PSYKOSOSIAALISEN KUORMITUKSEN valvontaa kohdennettiin niille toimialoille, joissa tutkimustietojen ja asiakasyhteydenottojen perusteella katsottiin sen olevan merkittävä työturvallisuusriski. Eniten psykososiaalista kuormitusta valvottiin sosiaali- ja terveydenhuollon alalla sekä toimihenkilövaltaisilla työpaikoilla.

Valvonnassa havaittiin, että psykososiaalisia kuormitustekijöitä ei aina osata mieltää työn vaaratekijöiksi vaaroja selvitetessä, eikä näin ollen tunnisteta, millaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on tarpeen toteuttaa. Työn ja työelämän muuttuessa psykososiaalisen kuormituksen hallinnan tärkeys kasvaa. Siihen liittyvä valvonta on pitkälti työpaikkojen ohjeistamista ja neuvomista siinä, miten psykososiaalisen työympäristön riskejä tunnistetaan ja millaisilla keinoilla voi vähentää haitallista työkuormitusta.

TYÖN FYYSISTÄ KUORMITUSTA valvottiin erityisesti käsin tehtävien nostojen ja toistotyön osalta. Näitä valvottiin erityisesti teollisuudessa, kaupan alalla, logistiikassa, majoitus- ja ravitsemisalalla sekä sosiaali- ja terveysalalla. Käsin tehtävien nostojen ja siirtojen aiheuttamiin vaaroihin ja kuormittumiseen oli valvontakohteissa varauduttu melko hyvin. Tähän on vaikuttanut apuvälineiden kehitys. Toimialoista kaupan alalla oli edelleen ongelmia. Puutteet ja vaarat keskittyvätkin valvontakohteisiin, joissa syystä tai toisesta apuvälineitä voi käyttää rajallisesti; esimerkiksi rakenteellisesti ahtaissa hoiva-alan työpaikoissa sekä asiakkaiden kotona tehtävässä työssä.

Toistotyön aiheuttaman kuormittumisen ja terveysvaarojen hallintaan oli pääsääntöisesti valvotuilla työpaikoilla varauduttu melko hyvin. Toisaalta monella valvonnan kohteeksi valikoiduista perinteisten toistotyöalojen kohteista ei toistotyötä enää tehty. Mikään valvonnan kohteeksi valikoiduista toimialoista ei noussut esille erityisen ongelmallisena.

TYÖTAPATURMIEN ehkäisemiseksi valvontaa kohdistettiin rakentamisen, teollisuuden, metalliteollisuuden, logistiikan, energiahuollon, ympäristöhuollon, kiinteistönhoidon, kaupan, maa- ja metsätalouden sekä koulutuksen toimialoilla. Valvonta kohdistui työpaikkojen turvallisuuden hallintaan ja työolojen turvallisuuteen. Valvontahavaintojen perusteella suurimmat puutteet olivat vaarojen selvityksen ja arvioinnin kattavuudessa ja toimenpiteiden toteutuksessa.

Työpaikoilla on havaittu turvallisuuden tasossa suurta vaihtelua toimialojen välillä ja niiden sisällä. Teollisuudessa alan edelläkävijöillä on turvallisuuden johtamisjärjestelmät ja työolot kunnossa, mutta pienillä työpaikoilla ilmenee huomattavasti enemmän puutteita kone- ja liikkumisturvallisuudessa. Rakentamisessa puutteet liittyvät elementtirakentamisen suunnitteluun ja työmaatarkastustoimintaan. Työolosuhteissa suurimmat ongelmat ovat putoamissuojauksessa ja telineturvallisuudessa. Haasteena on edelleen valvonnan keinoin saada työpaikat itse huolehtimaan työpaikkojensa työturvallisuudesta, havainnoimaan säännöllisesti työympäristön tilaa ja poistamaan tai korjaamaan tapaturman vaaraa aiheuttavat kohteet.

KEMIKAALIRISKIEN HALLINTAA valvottiin osana muuta työpaikkavalvontaa teollisuuden, logistiikan, siivouksen, rakentamisen sekä maa- ja metsätalouden toimialoilla. Suurimmat puutteet olivat vaarojen selvityksen ja arvioinnin kattavuudessa ja toteutuksessa.

KOSTEUS- JA HOMEONGELMIA valvottiin erityisesti kunta-alalla. Valvotuista kohteista 77 %:lla todettiin olevan toimivat käytännöt kosteus- ja homeongelmien hallitsemiseen. Kohteissa

tiedostettiin hyvin mahdolliset riskit, mutta puutteita esiintyi toimenpiteiden toteuttamisessa. Valvonnassa havaittiin, että eri kunnissa kosteus- ja homeongelmia hoidetaan eri tavoin.

Haasteena asian valvomisessa on muun muassa se, että toimivat käytännöt eivät sinänsä kerro kosteus- ja homeongelmien ilmenemisestä. Hallinnan voidaan todeta olevan kunnossa, kun työnantaja on ryhtynyt toimenpiteisiin ongelman ilmettyä. Kaikissa kunnissa ei kuitenkaan ryhdytä riittäviin toimenpiteisiin havaittujen ongelmien suhteen. Tarkastuksilla usein havaitaan, että käytännön toimenpiteet sisäilmaongelmien tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi ovat viivästyneet tai epäonnistuneet. Tarkastushetkellä on mahdoton arvioida tehtyjen tai suunniteltujen toimenpiteiden riittävyyttä.

TYÖTERVEYSHUOLLON JÄRJESTÄMISTÄ JA TOTEUTUMISTA valvottiin laajasti monilla eri aloilla. Seuraavilla aloilla työterveyshuolto valvottiin lähes joka tarkastuksella: kouluala, sosiaali- ja terveysala, majoitus- ja ravitsemusala, kauppa, kiinteistöhuolto, korjaamo- ja kunnossapito, kuljetus, ympäristöhuolto ja alkutuotanto. Lisäksi työterveyshuoltoa valvottiin laajasti eri aloilla toimihenkilövaltaisten työpaikkojen tarkastuksilla.

Eniten puutteita esiintyi pienten työpaikkojen työterveyshuollon järjestämisessä ja sopimuksen ylläpidossa. Yhteistyöllä työterveyshuollon palveluntuottajien kanssa valvonnassa on voitu tunnistaa niitä työnantajia, jotka eivät ole antaneet työterveyshuolloille mahdollisuutta toteuttaa työterveyshuoltoa tai jotka ovat heti tarkastuksen jälkeen purkaneet työterveyshuoltosopimuksen. Tilaajavastuulain muutos 1.9.2015 selvästi aktivoi työnantajia järjestämään työntekijöilleen työterveyshuollon.

Työterveyshuollon sopimus itsessään ei varmista työterveyshuollon toteutumista. Työterveyshuollon toteutumista on varmistettu tarkastamalla työpaikalla työterveyshuollon toimintasuunnitelmia ja työpaikkaselvityksien asiakirjoja.

Työpaikkaselvitysten ajantasaisuudessa ja kattavuudessa esiintyy puutteita noin 70 %:ssa tarkastetuista kohteista. Työpaikkaselvityksistä toistuvasti puuttui työn ja työolosuhteiden terveydellisen merkityksen arviointi, erityisesti psykososiaalisen kuormituksen osalta. Selvitysten laaduissa esiintyy myös huomattavaa vaihtelua. Vuonna 2013 valmistunut työterveyshuollon valvontaohje on antanut tarkastajalle mahdollisuuden antaa työnantajalle kehoitus, mikäli hän arvioi työpaikalla olevan erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavia tekijöitä ja työpaikkaselvitys puuttuu. Tämä linjaus on edistänyt työpaikkaselvitysten toteuttamisen nopeutta ja sisällön kattavuutta sekä selvityksen vaikutusta työpaikan olosuhteisiin.

Valvonta on lisännyt työnantajien tietoa siitä, miten työterveyshuollon asiantuntemusta voi hyödyntää, ja miten työterveyshuoltoon liittyvissä asioissa vastuut jakautuvat. Nämä asiat ovat vähitellen alkaneet näkyä työpaikoilla erilaisena työnantajan ja työterveyshuollon välisenä työterveysyhteistyönä. Työterveysyhteistyö näkyy muun muassa työntekijöiden työkyvyn selvittämisessä suhteessa työtehtäviin, sairauslomatietojen käsittelyssä ja hyödyntämisessä työpaikan olosuhteita kehitettäessä sekä terveysneuvotteluina työntekijän työssä jatkamisen varmistamiseksi.

ALUSTEN VALVONTA. Vastuualue kohdisti valvontaa ulkomaanliikenteen aluksiin MLC-tarkastuspyyntöjen mukaan. Erityisesti kiinnitettiin huomiota lepoaikojen toteutumaan aluksilla. Alle 500 gt:n aluksien tarkastuksia tehtiin soveltuvin osin MLC-asialistan mukaan. Lisäksi kotimaan liikenteen aluksia tarkastettiin niin merialueella kuin sisävesillä. Pääosin puutteita havaittiin lepoaikarikkeinä ja nostolaitteiden tai nostoapuvälineiden määräaikaistarkastusten laiminlyönteinä.

Vastuualueen tarkastajat osallistuivat valtakunnalliseen MLC-varallaoloon sekä tapaturmatarkastuksiin kotimaisilla ja ulkomaalaisilla aluksilla.

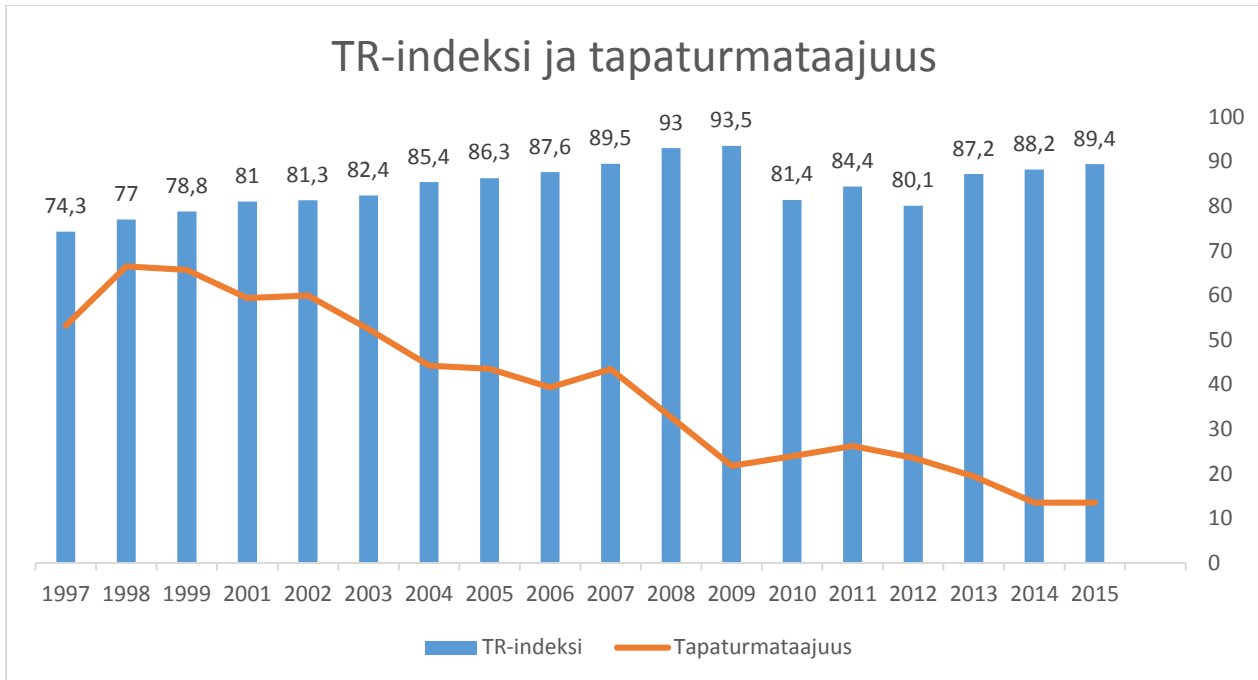
2.3.1. Työolomittareiden käyttö valvonnassa

Valvonnan tukena käytetään ns. työolosuhdemittareita. Ne ovat menetelmiä, joiden avulla voidaan arvioida työpaikan työoloja ja turvallisuusjohtamisen tilaa. Vuonna 2015 vastuualueella käytettiin työolosuhdemittareita kaikkiaan noin 1 980 kertaa. Sen lisäksi mittarituloksia hyödynnettiin valvonnan sisällön suunnittelussa ja kohdistamisessa. Eniten käytettiin Valmeri-kyselyä, joka on työntekijöille ennen tarkastusta tehtävä anonyymi kysely työpaikan työoloista. Psykososiaalisen työympäristön arvioinnissa Valmeri on osoittautunut oivalliseksi apuvälineeksi. Taulukosta 5 näkyy, miten vastuualue käytti valvonnassaan työolosuhdemittareita vuonna 2015.

Mittarin nimi	Mitattava asia	Tarkastusten määrä, joilla mittaria käytettiin
TR	Talonrakennustyömaan turvallisuus	319
MVR	Maa- ja vesirakentamisen työturvallisuus	46
Valmeri	Työntekijöiden käsitys työpaikan	705
Halmeri	Turvallisuusjohtamisen tila työpaikalla	617
Elmeri	Työympäristö ja työtapojen turvallisuus	294

Taulukko 5. Työolosuhdemittareiden käyttö tarkastuksilla / Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue

TR-mittari on työsuojeluhallinnon kehittämä mittari, jolla saadaan kokonaiskuva talonrakennustyömaan työturvallisuudesta. Mittarin avulla havainnoidaan, ovatko mm. seuraavat asiat kunnossa: telineet, koneet, putoamissuojaus, sähkö, valaistus, järjestys ja pölyisyys. Jos kaikki havainnoitavat asiat ovat kunnossa, TR-indeksi on sata prosenttia. Korkean TR-indeksin ja vähäisten tapaturmien määrän on todettu olevan yhteydessä keskenään (ks. taulukko 6). Mittarin avulla yritykset pystyvät vertaamaan saamiaan tuloksia muihin yrityksiin ja työmaihin sekä kehittämään toimintaansa.

Taulukko 6: TR-indeksi ja tapaturmataajuus turvallisuuskilpailuihin osallistuneissa yrityksissä Uudellamaalla vuosina 1997–2015. Taulukossa mukana vuodesta riippuen noin 10–50 yritystä. Tapaturmataajuus tarkoittaa sattuneiden tapaturmien ja tehtyjen työtuntien suhdetta. Vuoteen 2011 saakka kilpailuissa oli mukana lähinnä isoja yrityksiä. Vuonna 2012 mukaan tuli paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä, mikä vaikutti indeksiin. Vuoden 2010 indeksin pudotus johtui lainsäädännön uudistuksesta.

2.4. Valtakunnallisiin hankkeisiin osallistuminen

Omien valvontahankkeidensa lisäksi vastuualueen osallistui seuraaviin työsuojeluhallinnon valtakunnallisiin valvontahankkeisiin:

- Markkinavalvonnan hankkeet
- Valtakunnallisesti toimivien työnantajien valvonnan pilottihanke/kaupan ala
- Kunta-alan valvontahanke
- Kuljetusalan valvontahanke
- Kemikaalihanke (metallin työstöaineet)

2.5. Toiminnasta tehdyt kantelut ja muistutukset

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle tehtiin vuoden aikana 10 kantelua. Kanteluista 5 tapauksessa ei ole todettu viranomaistoiminnassa laiminlyöntejä. Viidessä tapauksessa asian käsittely on vielä kesken. Työsuojelun valvontalain mukaisia muistutuksia tehdyistä valvontatoimenpiteistä toimitettiin vastuualueelle vuoden aikana 19 kappaletta. Yhdessä tapauksessa asian käsittelyn aikana vastuualueelle on toimitettu uutta tietoa, jonka johdosta ao. työpaikkaan on päätetty tehdä uusintatarkastus. Kaksi muistutusta on johtanut muutoksiin tarkastuskertomuksessa.

3. Muu toiminta

3.1. Viranomaisyhteistyö

Työsuojelun vastuualue on tehnyt tiivistä yhteistyötä eri viranomaisten kanssa erityisesti harmaan talouden torjumiseksi. Yhteistyötä tehdään sekä harmaan talouden torjunnan kehittämiseksi että tekemällä tarkastuksia yhdessä eri viranomaisten kanssa.

Rakennustyömaille on tehty paikallisten poliisilaitosten kanssa yhteisiä tarkastuksia, joilla on valvottu lähinnä tunnistekortteja ja veronumeroita. Yhteistarkastusten etuna on muun muassa se, että tällöin poliisi voi kirjoittaa rikkomuksista sakon saman tien. Lisäksi rakennusalalla on tehty yhteistarkastuksia verohallinnon ja Eläketurvakeskuksen kanssa. Näillä tarkastuksilla on valvottu muun muassa tilaajavastuuta, ulkomaisen työvoiman käyttöä ja työturvallisuutta.

Ulkomaisen työvoiman käyttöä on valvottu viranomaisten yhteistarkastuksilla erityisesti ravintola- ja siivousaloilla. Ravintoloiden tarkastuksilla on usein ollut mukana poliisi ja aluehallintoviraston alkoholitarkastaja. Siivousalan yrityksissä yhteistarkastuksia on tehty erityisesti poliisin kanssa. Yhteistarkastuksia on tehty jonkin verran myös kuljetusalalla, lähinnä poliisin ja Tullin kanssa.

Teollisuuden työpaikoille on tehty kemikaaliturvallisuuden osalta yhteistarkastuksia Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Vastuualue teki yhteistyötä ja vaihtoi tietoja myös useiden muiden viranomaisten kanssa, kuten esimerkiksi Trafín, Valviran, STUK:in ja kuntien viranomaisten.

3.2. Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Vastuualue teki vuonna 2015 aktiivista viestintää ja sidosryhmäyhteistyötä valvonnan vaikutuksen tehostamiseksi.

Johto ja tiimit järjestivät vuoden aikana yhteensä noin sata sidosryhmätilaisuutta. Tiimit varmistivat valvonnan osuvuuden yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja informoivat sidosryhmille valvonnan tuloksista ja havainnoista. Johdolla oli n. 40 sidosryhmätilaisuutta, joista 1/3 liittyi harmaan talouden valvontaan, 1/3 työterveys- ja turvallisuusasioiden valvontaan sekä 1/3 yleisesti työsuojeluvalvontaan ja vastuualueen toimintaan. Tilaisuuksien avulla vastuualue on levittänyt ajantasaista tietoa työsuojeluvanvonnasta ja lainsäädäntöön tulleista muutoksista.

Vastuualueen apuna toiminnan suunnittelussa toimii työsuojelulautakunta, johon kuuluu työmarkkinajärjestöjen ja yritysten edustajia Etelä-Suomen alueelta. Lautakunta kokoontui vuoden aikana neljä kertaa ja toi valvontatyöhön kehitysnäkemyksiä, jotka huomioitiin mahdollisuuksien mukaan.

Vastuualue osallistui aktiivisesti rakennusalan turvallisuuskilpailuihin yhdessä sidosryhmien kanssa. Kilpailuilla vaikutetaan tehokkaasti yritysten omaehtoiseen työturvallisuuden kehittämiseen ja siten myös työtapaturmien vähentämiseen. Kilpailuissa työsuojelutarkastajat mm. tekivät

tarkastuksia työolomittareiden avulla (TR ja MVR) ja osallistuivat ohjausryhmiin, joissa käsiteltiin ja kehitettiin kilpailua ja alan työturvallisuutta.

Vastuualue julkaisi vuoden aikana yhteensä 68 tiedotetta. Tiedotteet koskivat pääosin valvonnassa tehtyjä havaintoja, tulevaa valvontaa ja työrikoksiin liittyviä tuomioita. Tiedotteilla viestittiin sekä medialle että sidosryhmille. Parhaimmillaan tiedottaminen toi työsuojelulle laajaa medianäkyvyyttä sekä helpotti ja tehosti valvontatyötä. Aktiivisen tiedottamisen lisäksi viestinnässä panostettiin erityisesti siihen, että mediaa palvellaan nopeasti ja avoimesti, eli julkisuuslain henkeä noudattaen.

Vastuualueen mainetta on viimeksi mitattu vuonna 2014, jolloin vastuualue sai STM:n mainemittarissa arvosanan 8+ ja suositteluluvuksi 46. Luvut ovat valvovalle viranomaiselle hyvät.

3.3. Kansainvälinen yhteistyö

Työsuojelun vastuualue on ollut aktiivinen toimija EU-yhteistyössä. Latvian puheenjohtajakaudella vuonna 2015 kiinnitettiin erityistä huomiota valvonnan menetelmiin ja niiden vaikutuksiin työpaikoilla. Vastuualue on yhdessä STM:n työsuojeluosaston kanssa osallistunut aktiivisesti valvonnan kehittämiseen EU:n kirjallisessa valmistelussa sekä tähän liittyvässä teemapäivässä. Viime vuosina työsuojelun vastuualue on tehnyt myös yhteistyötä suoraan muiden EU-maiden viranomaisten kanssa.

Viime vuosina työsuojelun vastuualue on tehnyt aktiivista yhteistyötä muiden EU-maiden viranomaisten kanssa. Yhteistyöllä helpotetaan mm. tilaajavastuulain ja lähetettyjen työntekijöiden valvontaa. Suorilla yhteyksillä eri maiden viranomaisiin saadaan nopeasti tietoa esimerkiksi valvonnan yhteydessä esille tuleen asiakirjan aitoudesta.

Yhteistyötä on kehitetty etenkin Viron työsuojeluviranomaisen kanssa. Viron ja Etelä-Suomen työsuojeluviranomaiset tiivistivät yhteistyötään vuoden 2015 alusta alkaen esimerkiksi lisäämällä lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönteihin liittyvää tiedonvaihtoa. Yhteistyön tavoitteena on tehostaa niiden yritysten valvontaa, jotka lähettävät työntekijöitä Viirasta Suomeen. Näin pystytään entistä tehokkaammin valvomaan, että lähetetyillä työntekijöillä on samat lainmukaiset työehdot ja työolot kuin suomalaisilla. Yhteistyön kautta Viirasta on saatu hyödyllisiä tietoja lähetettäviin yrityksiin liittyvän Suomessa tehtävän valvonnan tueksi – niin työsuhteen vähimmäisehtoja kuin tilaajavastuuasioita koskevan valvonnan osalta.

Vuoden 2015 elokuussa Etelä-Suomen ja Lounais-Suomen aluehallintovirastojen vastualueet nimettiin osallistumaan EU-projektiin, joka liittyy lähetettyjen työntekijöiden valvontaan. Projektin käytännön toteutus ajoittuu vuosille 2016–2017.

Vastuualueen edustajat osallistuivat keväällä 2015 kolmikantaiseen vierailuun, jossa tutustuttiin Ruotsin työsuojeluviranomaisen Arbetsmiljöverketin sekä Ruotsin rakennusalan työmarkkinajärjestöjen toimintaan ja toimintakenttään harmaan talouden suhteen. Mukana vierailulla olivat myös edustajat sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosastolta, Rakennusteollisuus RT ry:stä ja Rakennusliitosta.

4. Resurssit ja niiden suuntaaminen

Vastuualueen henkilöstöllä on monipuolista osaamista, ja sitä käytetään laajasti erilaisissa erityistehtävissä. Vastuualueen tarkastajat ovat mukana työsuojeluhallinnon ja aluehallintoviraston erilaisissa työryhmissä, ja antavat työpanoksensa muun muassa uutta lainsäädäntöä valmisteleviin valtakunnallisiin työryhmiin, toimielimiin ja EU-yhteistyöhön. Vastuualueen edustajat ovat myös usein kuultavina eduskunnan eri valiokunnissa valmisteltavina olevista lainsäädäntömuutoksista, ja ovat kysytyjä luennoitsijoita erilaisiin sidosryhmien koulutustilaisuuksiin.

Vuonna 2015 keskeisiä kehittämiskohteita olivat työn sujuvoittaminen ja kuormituksen hallinta, tarkastustoiminnan laatu, osaamisen johtaminen sekä työyhteisöviestintä. Vuoden aikana valmisteltiin uutta johtamisjärjestelmää, jonka tavoitteena on saada esimiestyö lähemmäksi tiimien tarpeita ja päivittäisjohtaminen palvelemaan entistä paremmin lähiesimiestyössä.

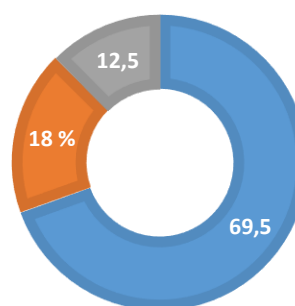
Toimipaikka	Vastuualueen työntekijät
Helsinki	125
Hämeenlinna	12
Kouvola	8
Kuopio	2*
Lahti	15
Lappeenranta	18
Mikkeli	1*
Oulu	2*
Porvoo	2
Tampere	4*
Turku	2*
Vaasa	2*
Kaikki yhteensä	193
Tarkastavaa henkilökuntaa	151

Taulukko 7. Vastuualueen työntekijöiden määrä toimipaikoittain vuonna 2015

*) vain tilaajavastuutarkastajia

VASTUUALUEEN VOIMAVAROJEN SUUNTAAMINEN

- Viranomaisaloitteinen valvonta
- Asiakasaloitteinen valvonta
- Hallinto- ja tukitoimet

Vastuualueen voimavarat 2015

Menot	Euroa
Bruttomenot	11 066 207,83
Tulot	Euroa
Vuonna 2015 myönnetty määräraha	10 812 000
Vuodelta 2014 siirtynyt määräraha	2 914 700,68
Tuotot maksullisista suoritteista	4 800
Muut tuotot ja satunnaiset erät	16 534,72
Siirtomääräraha vuodelle 2016	2 681 750,36
Henkilötyövuodet 2015	184,31

Taulukko 8. Vastuualueen voimavarat 2015

Henkilöstötunnuslukuja vuodelta 2015			
Henkilöstörakenteen kehittäminen	N	M	Yht.
Henkilötyövuosien määrä vuoden aikana	93,82	90,49	184,31
- toimintamenoista palkattu henkilöstö, htv			
- kokoaikaiset, htv	89,38	87,86	177,25
- määräaikaiset, htv	2,36	0,46	2,82
- osa-aikaiset, htv	4,44	2,63	7,07
- muu henkilöstö, htv	-	-	-
Tarkastaja htv	56,98	73,39	130,37*
Henkilöstön lukumäärä vuoden lopussa	95	87	182
Keski-ikä (toimintamomentilta palkattu henkilöstö)	44,18	48,15	46,08
Osaamisen kehittäminen			
Koulutustasoindeksi			5,6
Koulutuspäiviä / htv	5,93	4,54	5,25
Koulutuksen kattavuus / %			95
Esimiesvalmiudet			
Tyytyväisyys johtamiseen (Työolobarometri, keskiarvo)		3,35	
Henkilöstön työkyky			
Kokonaistyötyytyväisyys (Työolobarometri, keskiarvo)		3,38	
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, % henkilöstöstä		-	
Henkilöstön lähtövaihtuvuus, %		4,4	
Henkilöstön tulovaihtuvuus, %		6,59	
Poissaolopäiviä (työpäivinä) / htv		12,6	
- sairauspoissaolot, pv / htv		12,9	
- lyhytaikaiset poissaolot (1-3 pv) htv		1,85	

Taulukko 9. Vastuualueen henkilöstötunnuslukuja vuodelta 2015 (ESAVI)

Työsuojelun vastuualue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
PL 110 (käyntiosoite: Ratapihantie 9)
00521 Helsinki

Puhelin: 0295 016 000 (vaihde)
Työsuojeluviranomaisten puhelinneuvonta: 0295 016 620
Sähköposti: tyosuojelu.etela@avi.fi
Faksi (09) 730 798

www.tyosuojelu.fi
www.facebook.com/tyosuojeluhallinto
twitter.com/tervettatyota